

Kazalniki stanja varstva pri delu

Indicators of Work Protection Situation

Marjan LIPOGLAVŠEK*

Izvleček

Lipoglavšek, M.: Kazalniki stanja varstva pri delu. *Gozdarski vestnik*, 51, 2, 1993. V slovenščini.

Prispevek podaja analizo primernosti kazalnikov varstva pri delu, ki sta bila doslej uporabljana v slovenskem gozdarstvu – pogostosti in resnosti poškodb. Opozarja na vpliv količine blagovne proizvodnje. S pomočjo kazalnika varstva pri delu, ki upošteva tako število nezgod kot tudi količino blagovne proizvodnje, se izognemo vplivu različnih količin blagovne proizvodnje ter različne sestave zaposlenih po gozdnih gospodarstvih.

Ključne besede: varstvo pri delu, nezgode pri delu.

Synopsis

Lipoglavšek, M.: Indicators of Work Protection Situation. *Gozdarski vestnik*, 51, 2, 1993. In Slovene.

The article gives an analysis as to appropriateness of the indicators regarding safety at work used in Slovenian forestry up till now – the frequency and seriousness of injuries. It directs the reader's attention to the influence of the quantity of goods production. By means of an indicator which takes into consideration both, the number of accidents and the quantity of the goods production, the influence of the differences in the production extent as well as that of a different structure of the employed in different forest enterprises can be avoided.

Key words: protection at work, accidents at work

Pri analizah nezgod pri delu v slovenskih družbenih gozdovih smo doslej uporabljali za oceno uspešnosti varstva pri delu samo dva kazalnika: pogostnost in resnost nezgod. Pogostnost izražamo s primerjavo števila poškodovanih delavcev s številom vseh zaposlenih delavcev v gozdnogospodarskih organizacijah. Ker se velika večina nezgod dogodi neposrednim delavcem, ki opravljajo dela s povečano nevarnostjo predvsem pri pridobivanju gozdnih proizvodov, tak izračun pogostnosti ne daje prave slike varstva pri delu. Tako izračunana pogostnost je odvisna od sestave vseh zaposlenih (od deleža administrativnih in tehničnih delavcev), ki pa je po naših gozdnih gospodarstvih zelo različna. Primerjava med njimi zato ne daje prave slike o uspešnosti varstva pri delu (tabela 1).

Iz pogostnosti nezgod v posameznih letih je mogoče izračunati za večino gozdnih gospodarstev padajoče trende pogostnosti v zadnjih 17 letih (1975–1991). Tudi za vse

družbene gozdove Slovenije smo kljub velikim razlikam med GG izračunali valovit padajoč trend pogostnosti (grafikon 1). Variabilnost pogostnosti pa je tolikšna, da je zanesljivost takega trenda kljub visoko značilnim koeficientom vprašljiva. Kljub temu lahko verjamemo, da je po visoki pogostnosti nezgod v začetku analiziranega obdobja njihova pogostnost v valovih padala. Opazimo dva maksimuma – med leti 1982–1984 in 1987–1988. Tedaj je bila visoka tudi blagovna proizvodnja iz družbenih gozdov. Primerjava števila nezgod z obsegom blagovne proizvodnje je kazalnik, s katerim se izognemo nejasnosti okrog števila in sestave zaposlenih. Gozdna gospodarstva v Sloveniji ta kazalnik razvršča povsem drugače kot pogostnost. Pri večini tudi pada v analiziranem obdobju (1975–91), več pa je GG, pri katerih se z leti ne spreminja. Za vse slovenske družbene gozdove z leti tudi pada (grafikon 2). Še vedno je opazen neki maksimum nezgod v letih 1982–84. V zadnjih letih obdobja (1989–91) pa tudi opazimo padec tega trenda. To pomeni, da se je varnost izboljšala, morda zaradi boljšega obvladovanja dela, manjše proizvodnje ali

* Prof. dr. M. L., dipl. inž. gozd., Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 83, SLO

Tabela 1: Kazalniki varstva pri delu po Gozdnih gospodarstvih (1975-1991)

Table 1: Work Protection indicators by Forest Enterprises (1975-1991)

Gozdno gospodarstvo	Pogostnost nezgod 1975-91	Število nezgod na 10.000 m ³ blagov. proizv.	Resnost nezgod
Forest Enterprise	Accident Frequency 1975-91	Number of accid. per 10.000 m ³ of Goods Production	Accident Gravity
	%	n	dni
Tolmin	10,6	4,45	19,0
Bled	11,9	6,09	20,0
Kranj	8,5	6,42	16,0
Ljubljana	9,1	6,08	20,2
Postojna	9,8	4,72	20,0
Kočevje	11,7	5,07	27,8
Novo mesto	11,5	6,08	23,7
Brežice	8,0	6,99	22,2
Celje	6,4	4,52	29,8
Nazarje	9,7	7,98	31,4
Sl. Gradec	10,4	8,81	17,2
Maribor	10,5	6,50	24,2
ZMP Krasa	5,8	4,52	
Skupaj Total	10,0	5,92	22,5
1976	11,0	7,16	20,6
1978	10,0	6,32	23,0
1980	9,4	5,80	23,3
1982	10,8	6,35	22,5
1984	10,4	6,09	21,5
1986	9,6	5,69	21,0
1988	10,0	5,61	22,0
1990	7,9	4,40	25,2
1991	7,5	3,92	27,9

pa zato, ker se je delež najmlajših (ni novih zaposlovanj) in najstarejših (upokojitve) zaposlenih v proizvodnji zmanjšal. Ti imajo namreč vedno največ nezgod. Ugotovili smo tudi značilno odvisnost med pogostnostjo nezgod in deležem blagovne proizvodnje iz družbenih gozdov po gozdnogospodarskih območjih, in sicer:

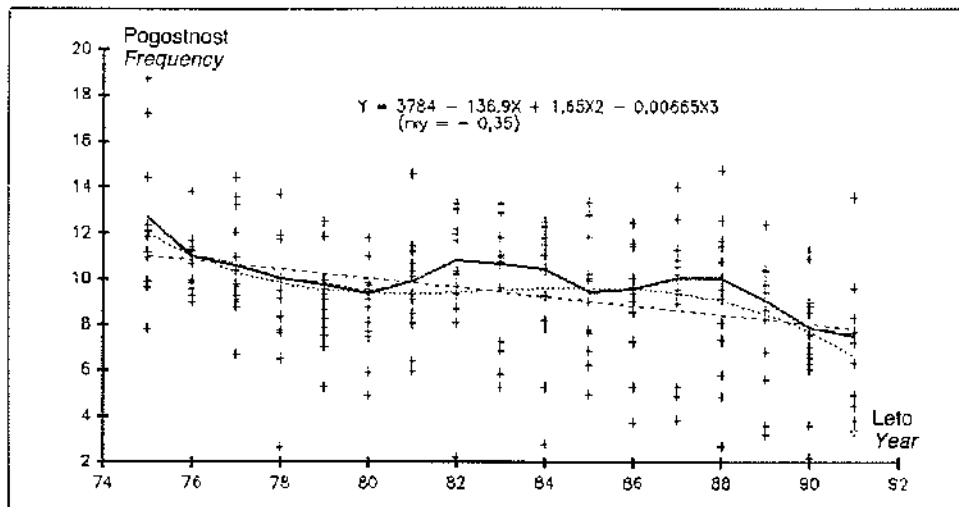
$$Y = 4,645^{***} + 0,0923^{***}x \quad (r_{xy} = 0,80)$$

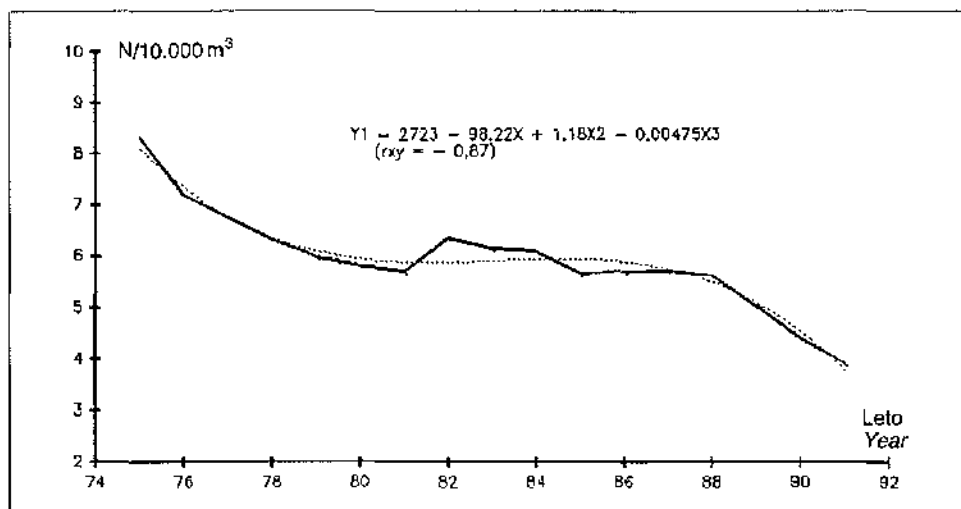
Domnevamo lahko, da je na GG z veliko zasebnimi gozdovi relativno več tehničnega osebja in zato manjša pogostnost nezgod.

Resnost nezgod je kazalnik, ki ga ponazorimo s povprečnim številom izgubljenih delovnih dni (dnevi bolniške) na eno nezgodo s poškodbo. Ker je resnost posamezne poškodbe zelo različna, je tako izračunano povprečje kazalnik, ki ne pove veliko o stanju varstva pri delu. Odvisen ni samo od poškodb, pač pa tudi od uspešnosti zdravstvene službe, izplačevanja odškodnin, kadrovske politike in podobno. Tudi smrtnih nezgod ne računamo pri izračunu resnosti, ker bi povsem zabrisale primerjave. Za smrtno nezgodo namreč ponekod pavšalno računajo 1000 izgubljenih dni. V analiziranem obdobju resnost nezgod po posameznih gozdnih gospodarstvih po letih tako niha, da ni mogoče najti nobene zakonitosti. Za Slovenijo smo sicer izračunali

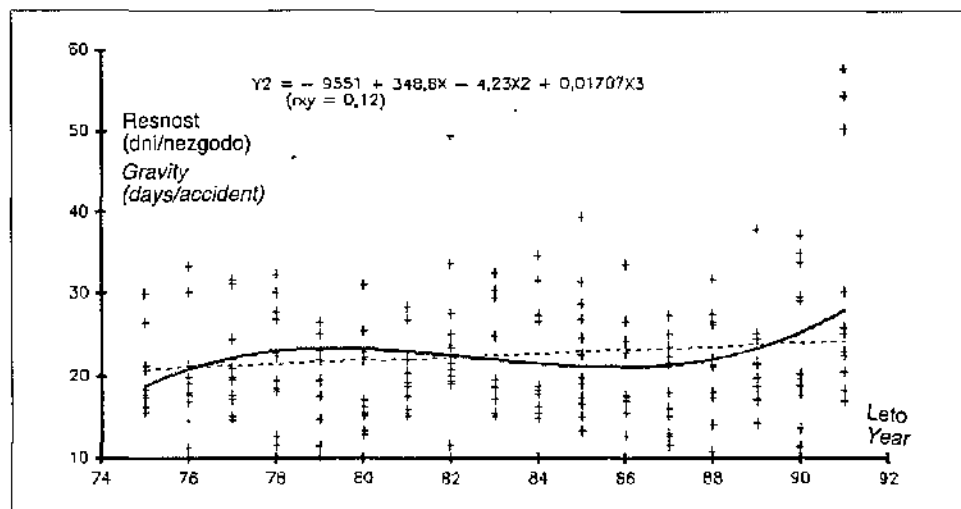
Grafikon 1: Pogostnost nezgod v družbenih gozdovih Slovenije

Graph 1: The Accident Frequency in State Forests of Slovenia

Grafikon 2: Nezgode in blagovna proizvodnja
Graph 2: Accidents and Goods Production

Grafikon 3: Resnost nezdod
Graph 3: Accident Gravity

valovit trend z značilnimi koeficienti (grafikon 3), vendar so sklepi na njegovi podlagi zelo nezanesljivi. Povečanje resnosti nezdod v zadnjih letih je samo posledica izbrane krivulje izravnave. Povprečna resnost nezdod na nekaterih gozdnih gospodarstvih dopušča domnevo, da v zadnjih letih nezdod z manjšimi posledicami delavci v strahu za zaposlitev ne prijavijo.

Iz povedanega sledi, da je pri presojanju stanja varstva pri delu treba uporabiti hkrati več kazalnikov. Tako je mogoče odkriti tudi vzroke za spremembe. V zadnjih letih so v Sloveniji ti kazalniki razen resnosti nezdod, kjer ni mogoče dokazati sprememb, relativno ugodni. Za celotno 17-letno analizirano obdobje smo lahko ugotovili, da med tremi kazalniki (povprečni po gozdnih gospodarstvih) ni nobenih medsebojnih povezanosti oziroma odvisnosti.